

**Welke
waarden spelen een
rol bij de keuze voor
afvalsystemen?**

Waardenkaart
Afvalsystemen

Gemeente Amsterdam
en Gemeente Rotterdam

 De ArgumentenFabriek

 De Waardenkaart

 september 2017

Inhoud

Dries Bartelink

Silvie Zonderland

Vormgeving

Leonie Lous

In opdracht van:

 **Gemeente
Amsterdam**

 Gemeente Rotterdam

Wat staat waar in dit boek?

Introductie

3 Waardenkaart Afvalsysteem

Waardenclusters afvalsysteem

7 Vrijheid

9 Rechtvaardigheid

11 Puurheid

13 Loyaliteit

15 Hiërarchie

17 Empathie

19 Continuïteit

21 Kwaliteit

23 Nut

Waardenkaart Afvalsystemen

De Waardenkaart Afvalsystemen laat zien welke waarden belangrijk zijn voor mensen die nadenken over afvalsystemen. Waarden zijn diepgewortelde overtuigingen die richting geven aan hoe mensen vinden dat het moet of hoort. Onder één opvatting kunnen verschillende waarden liggen en op basis van eenzelfde waarde kunnen mensen hele verschillende opvattingen hebben. De opvatting dat afvalsystemen voor iedereen toegankelijk moeten zijn past zowel bij een ideële waarde zoals gelijkheid, als bij de praktische waarde doeltreffend. Op basis van de waardeharmonie kan je vinden dat afvalsystemen in een wijk in pandig moeten zijn omdat ze

de openbare ruimte niet mogen verstoren, terwijl een ander de systemen op basis hiervan juist in de openbare ruimte zou plaatsen, omdat dit beter aansluit bij de keuzes die elders in de stad zijn gemaakt.

De 26 waarden op deze kaart staan bij elkaar in negen waardenclusters van min of meer gelijksoortige waarden. We onderscheiden drie soorten clusters: ideële, sociale en praktische waardenclusters. De ideële waarden zijn gericht op universele morele fundamenten van individuen. Sociale waarden zijn gericht op onze omgeving en hoe we ons daartoe verhouden.

De praktische waarden gaan over zaken als efficiëntie, kwaliteit en nut.

Omdat de waarden op zich nog vrij abstract zijn en door iedereen anders ingevuld kunnen worden, hebben we ze ingekleurd met de overtuigingen van verschillende mensen. Deze overtuigingen zijn uitspraken die mensen doen wanneer ze nadenken over de keuze tussen het plaatsen van afvalsystemen in de openbare ruimte of in woongebouwen. We spraken

hierover met verschillende betrokkenen, zoals stedenbouwkundigen en ontwerpers van de openbare ruimte van de gemeenten Amsterdam en Rotterdam, projectontwikkelaars, huismeesters, afvalinzamelaars en bewoners. Het perspectief van deze uitspraken verschilt daarom. Soms gaat het over Nederland, soms over de gemeente of projectontwikkelaars en andere keren over bewoners of juist de mensheid als geheel. Samen kleuren de uitspraken de waarden die onder deze overtuigingen liggen in.

Wat zijn de negen waardenclusters?

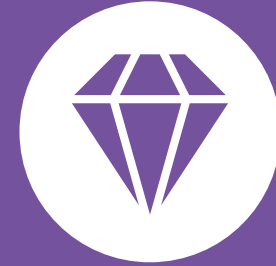
Vrijheid

Rechtvaardigheid

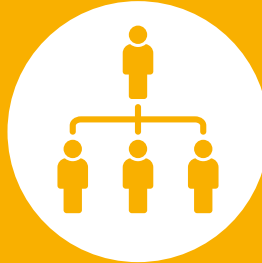
Puurheid

Loyaliteit

Hiërarchie

Empathie

Continuïteit

Kwaliteit

Nut

Welke waarden spelen een rol bij de keuze voor afvalsystemen?

Vrijheid

Zelfbeschikking

Professionele autonomie

Diversiteit

Rechtvaardigheid

Gelijkheid

Solidariteit

Wederkerigheid

Puurheid

Zuiverheid

Hygiëne

Harmonie

Loyaliteit

Saamhorigheid

Trots

Gemeenschap

Hierarchie

Autoriteit

Orde

Empathie

Betrokkenheid

Dienstbaarheid

Verantwoordelijkheid

Continuïteit

Gezondheid

Kwaliteit

Hoogwaardigheid

Veiligheid

Flexibiliteit

Transparantie

Nut

Doeltreffendheid

Vooruitgang

Efficiëntie

Rekenschap

Vrijheid

In het waardencluster Vrijheid draait het om het verlangen naar positieve vrijheid en om de weerzin tegen de repressieve inperking van vrijheden.

We willen zelf kiezen hoe we de openbare ruimte gebruiken, eventuele afvalsystemen mogen ons hierin niet beperken.

Wat zijn uitspraken waarmee mensen uiting geven aan waarden in het cluster Vrijheid?

Vrijheid

Zelfbeschikking

- 'Mensen kiezen zelf hoe ze de openbare ruimte gebruiken.'
- 'Een schone openbare ruimte geeft mensen vrijheid om te bewegen.'
- 'Afvalscheiding is een keuze, iedereen in Nederland kan zelf beslissen om daar wel of niet aan te doen.'

Professionele autonomie

- 'De openbare ruimte is de uitkomst van de ontwerpvrijheid van vakmensen, zoals stedenbouwkundigen en ontwerpers van openbare ruimte.'

Diversiteit

- 'De openbare ruimte is zo ingericht dat verschillende mensen er uiteenlopende dingen in kunnen doen.'
- 'De openbare ruimte is pluriform en vormt tegelijkertijd een eenheid.'
- 'De openbare ruimte is zo ingericht dat zoveel mogelijk verschillende mensen zich er prettig in voelen.'

Rechtvaardigheid

Puurheid

Loyaliteit

Hiërarchie

Empathie

Continuïteit

Kwaliteit

Nut

Rechtvaardigheid

In het waardencluster Rechtvaardigheid gaat het vooral om de rechtvaardige verdeling van betaling en toegang. In het geval van afvalsystemen betekent dit dat deze voor iedereen toegankelijk moeten zijn.

De waarde solidariteit is meer op de toekomst gericht: ook toekomstige generaties hebben recht op een leefbare wereld. Daar kunnen we aan bijdragen door afval te scheiden.

Wat zijn uitspraken waarmee mensen uiting geven aan waarden in het cluster Rechtvaardigheid?

Vrijheid

Rechtvaardigheid

Puurheid

Gelijkheid

- 'Iedereen heeft recht gebruik te maken van schaarse openbare ruimte'
- 'De openbare ruimte is van en voor iedereen, zoveel mogelijk mensen kunnen er gebruik van maken.'
- 'Afvalsystemen zijn voor iedereen op elk tijdstip toegankelijk en makkelijk in het gebruik.'

Solidariteit

- 'Door afval aan de bron te scheiden geven we onze kinderen en kleinkinderen een toekomst.'
- 'Door zuinig te zijn op grondstoffen kunnen generaties na ons op dezelfde manier als wij leven.'

Wederkerigheid

- 'Bewoners maken gebruik van de openbare ruimte en dragen er ook aan bij door afval op de juiste manier aan te bieden.'
- 'Projectontwikkelaars hebben naast hun eigen belang oog voor publieke belangen, zoals afvalverwerking.'
- 'Bewoners krijgen waar voor hun geld in de vorm van hoogwaardige woonruimte en goede afvalsystemen.'

Loyaliteit

Hiërarchie

Empathie

Continuïteit

Kwaliteit

Nut

Puurheid

Het waardencluster Puurheid is het meest ideële van de drie ideële waardenclusters (Vrijheid, Rechtvaardigheid en Puurheid). In dit cluster horen waarden die gaan over reinheid en over het, veelal religieuze, ontzag voor wat heilig is.

Bij afval en de openbare ruimte gaat het hier met name over schoonheid en samenhang. In een harmonieuze openbare ruimte zijn afvalsystemen geen obstakel, maar passen ze in het ontwerp, of zijn ze inpandig.

Wat zijn uitspraken waarmee mensen uiting geven aan waarden in het cluster Puurheid?

Vrijheid

Rechtvaardigheid

Puurheid

Zuiverheid

- 'De openbare ruimte is zo schoon en leeg mogelijk.'
- 'We voorkomen zwerfafval, zodat de natuur onaangetast blijft.'

Hygiëne

- 'Goede afvalsystemen zijn onmisbaar voor een schone en hygiënische leefomgeving.'

Harmonie

- 'De keuze voor een afvalstelsel doet recht aan de samenhang die de openbare ruimte aanbrengt in de stad.'
- 'De inrichting van de openbare ruimte en de afvalsystemen hierin zijn resultaat van een doordacht ontwerp.'
- 'De openbare ruimte als geheel is het startpunt voor het denken over voorzieningen en gebouwen in wijken.'

Loyaliteit

Hiërarchie

Empathie

Continuïteit

Kwaliteit

Nut

Loyaliteit

Loyaliteit is de eerste van drie sociale waardenclusters. Het draait bij dit cluster vooral om de gewenste verbondenheid met de eigen gemeenschap, om het bijeen houden van de groep.

Dit 'wij-gevoel' kan op verschillende niveaus spelen, bijvoorbeeld op het niveau van een land, stad of buurt. Dit zien we ook terug bij wat mensen belangrijk vinden bij het nadenken over afvalsystemen.

Mensen geven bijvoorbeeld aan dat een schone openbare ruimte hun gevoel van saamhorigheid in de buurt versterkt. Weer anderen voelen zich juist verbonden met mensen in andere landen door internationale afspraken over afvalreductie.

Wat zijn uitspraken waarmee mensen uiting geven aan waarden in het cluster Loyaliteit?

Vrijheid

Rechtvaardigheid

Puurheid

Loyaliteit

Saamhorigheid

- 'De openbare ruimte bevordert de sociale verbondenheid in een buurt.'
- 'Mensen leven op een prettige manier met elkaar samen in openbare ruimte vrij van afval.'
- 'Een schone openbare ruimte bevordert nabuurschap.'
- 'Alleen door samen te werken creëren we samenhang in de openbare ruimte.'

Trots

- 'Nederland behoudt zijn toepositie op het gebied van ruimtelijke ordening en afvalscheiding.'
- 'Nederland onderscheidt zich van andere landen door krachtig te sturen op ruimtelijke ordening.'

Gemeenschap

- 'We verbinden ons met anderen door (inter)nationale afspraken te maken over afvalreductie.'
- 'Een stad is voor en door mensen gebouwd om samen te kunnen leven.'
- 'De gemeente maakt het mogelijk dat mensen elkaar ontmoeten in de openbare ruimte.'
- 'De openbare ruimte verbindt (mensen uit) verschillende delen van de stad met elkaar.'
- 'We werken samen om ons lot in eigen handen te nemen en de wereld schoon te houden.'

Hiërarchie

Empathie

Continuïteit

Kwaliteit

Nut

Hiërarchie

Hiërarchie is het tweede sociale waardencluster. Hiërarchie gaat over de gewenste ordening van gemeenschappen en menselijke relaties. Het is de sfeer van de gezagsverhoudingen. Net als bij Loyaliteit zien we dat ook gezags-

verhoudingen op verschillende niveaus kunnen spelen. Nederland heeft zich als land te houden aan afspraken en binnen Nederland hebben burgers zich te houden aan regels, bijvoorbeeld op het gebied van afval.

Wat zijn uitspraken waarmee mensen uiting geven aan waarden in het cluster Hiërarchie?

Vrijheid

Rechtvaardigheid

Puurheid

Loyaliteit

Hiërarchie

Empathie

Autoriteit

- 'Nederland houdt zich aan internationale klimaatafspraken, zoals door afval te scheiden.'
- 'Het scheiden van afval is een burgerplicht.'
- 'De overheid is verantwoordelijk voor de openbare ruimte.'
- 'De overheid dwingt projectontwikkelaars oog te hebben voor publieke belangen bij bouwprojecten.'

Orde

- 'Duidelijke regels over gebruik van afvalsystemen helpen de openbare ruimte vrij en schoon te houden.'
- 'Mensen zijn dienstbaar aan de natuur en laten geen zwerfafval achter.'
- 'We hebben de aarde in bruikleen en gaan daarom zuinig om met grondstoffen.'

Continuïteit

Kwaliteit

Nut

Empathie

De laatste van de drie sociale waardenclusters is Empathie. Het woord is afgeleid van het Griekse woord empatheia wat 'invoelen' betekent. Tot dit cluster behoren waarden die gericht zijn op de situatie en gevoelens van anderen, zoals betrokkenheid, dienstbaarheid

en verantwoordelijkheid. Afvalsystemen kunnen bijdragen aan de betrokkenheid van inwoners bij hun stad. Samen zijn we verantwoordelijk voor het opruimen van ons eigen afval, om anderen niet tot last te zijn.

Wat zijn uitspraken waarmee mensen uiting geven aan waarden in het cluster Empathie?

Vrijheid

Rechtvaardigheid

Puurheid

Loyaliteit

Hiërarchie

Empathie

Betrokkenheid

- 'Bewoners voelen zich thuis in en begaan met hun buurt en helpen deze schoon en netjes te houden.'

Dienstbaarheid

- 'Projectontwikkelaars hebben ook hart voor de publieke zaak.'
- 'Afvalsystemen veroorzaken geen overlast voor bewoners.'

Verantwoordelijkheid

- 'We produceren afval en ruimen het zelf op zodat anderen er geen last van hebben.'
- 'De gemeente richt de openbare ruimte zo in dat kwetsbare mensen kunnen meedoen in de stad.'

Continuïteit

Kwaliteit

Nut

Continuïteit

Naast de ideële en sociale waarden spelen in het denken over afvalsystemen en de openbare ruimte ook meer praktische waarden een rol. Ook hier onderscheiden we drie clusters waarvan Continuïteit de eerste is.

Hierbij draait het om de primaire wens tot overleven. Dit waardencluster speelt in het geval van afvalsystemen vooral rond het in stand houden van de gezondheid van de mens.

Wat zijn uitspraken waarmee mensen uiting geven aan waarden in het cluster Continuïteit?

Vrijheid

Rechtvaardigheid

Puurheid

Loyaliteit

Hiërarchie

Empathie

Continuïteit

Gezondheid

- 'Een schone leefomgeving helpt mensen om lang en gezond te leven.'
- 'De kwaliteit van de openbare ruimte is bepalend voor het welzijn van mensen.'

Kwaliteit

Nut

Kwaliteit

Kwaliteit is het tweede cluster van praktische waarden. In dit cluster draait het om de kwaliteit van producten, diensten en processen. De waarden uit dit cluster schurken veelal aan tegen de grote idealen uit het morele waardencluster

Puurheid – denk bijvoorbeeld aan de waarde zuiverheid – maar worden toch echt gezien als waarden op zichzelf. We zien hier waarden die gaan over het proces van afval scheiden en de rol die afvalsystemen hierin spelen.

Wat zijn uitspraken waarmee mensen uiting geven aan waarden in het cluster Kwaliteit?

Vrijheid

Rechtvaardigheid

Puurheid

Loyaliteit

Hiërarchie

Empathie

Continuïteit

Kwaliteit

Nut

Hoogwaardigheid

- 'Afvalstromen zijn foutloos gescheiden en worden maximaal hergebruikt.'
- 'Afvalsystemen zijn ingericht op bronscheiding.'

Veiligheid

- 'Afvalsystemen zijn veilig in gebruik.'
- 'Afvalsystemen in de openbare ruimte verstoren de verkeersstromen en de verkeersveiligheid niet.'

Flexibiliteit

- 'De openbare ruimte is zo ontworpen dat deze mee kan bewegen met de ontwikkeling van een stad.'

Transparantie

- 'Het proces van afvalscheiden is zichtbaar zodat mensen zien dat scheiden van afval de norm is.'

Nut

Dit laatste cluster van praktische waarden heeft betrekking op de waarden die samenhangen met de eveneens diep menselijke wens om nut te maximaliseren: zoveel mogelijk opbrengst, tegen zo laag mogelijke kosten. Waarden die in dit

cluster thuishoren zijn bijvoorbeeld praktische wensen als doeltreffendheid en efficiëntie. Denk aan afvalsystemen die makkelijk in het gebruik zijn en leiden tot hoge scheidingspercentages tegen lage kosten (of zelfs hoge opbrengsten).

Wat zijn uitspraken waarmee mensen uiting geven aan waarden in het cluster Nut?

<p>Vrijheid</p> 	<p>Rechtvaardigheid</p> 	<p>Puurheid</p>
<p>Loyaliteit</p> 	<p>Hiërarchie</p> 	<p>Empathie</p>
<p>Continuïteit</p> 	<p>Kwaliteit</p> 	<p>Nut</p> <p>Doeltreffendheid</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ 'De openbare ruimte is zo leeg mogelijk zodat mensen deze maximaal kunnen gebruiken.' ○ 'Woongebouwen komen maximaal tegemoet aan (veranderende) behoeftes van bewoners.' ○ 'Afvalsystemen zetten mensen aan om maximaal afval te scheiden.' <p>Vooruitgang</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ 'Afvalsystemen zijn innovatief en dragen zo bij aan een duurzamere wereld.' ○ 'De gemeente grijpt (her)inrichting van de openbare ruimte aan om te innoveren.' ○ 'Afvalsystemen stimuleren mensen hun afval steeds beter te scheiden.' <p>Efficiëntie</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ 'Hergebruik van afval voorkomt verlies van schaarse grondstoffen.' ○ 'De overheid gaat doelmatig om met belastinggeld bij de keuze voor afvalsystemen.' ○ 'Afval vertegenwoordigt waarde, je kunt er geld mee verdienen.' ○ 'Afvalvoorzieningen in gebouwen en de openbare ruimte sluiten op elkaar aan.' <p>Rekenschap</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ 'De overheid verantwoordt waarom ze investeert in de openbare ruimte en nieuwe afvalsystemen.'

